

10. Bei Dao. *Notes from the City of the Sun: Poems by Bei Dao*. Translated by B. Bonnie McDougall, edited by B. Bonnie McDougall, Cornell University, 1983.

11. Tu, Weiming. *The Living Tree: The Changing Meaning of Being Chinese Today*. Stanford University Press, 1994.

12. Yu, Shi. *Identity Construction of the Chinese Diaspora, Ethnic Media Use, Community Formation, and the Possibility of Social Activism*. Continuum, 2005. pp. 55–72.

13. Stearns, Peter N. “Chinese Overseas” in *The Oxford Encyclopedia of the Modern World*. Oxford University Press, 2008.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-442-2-16>

Черниш Н. О.

ORCID: 0000-0002-2384-1481

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри порівняльної філології східних та англомовних країн
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

ПЕРШЕ МІСЦЕ НА НОБЕЛІВСЬКУ ПРЕМІЮ

Ключові слова: Нобелівська премія, Цань Сюе, літературна творчість.

Стало відомо, що лауреаткою Нобелівської премії з літератури 2024 року стала південнокорейська письменниця Хан Кан. Премію присуджено «за її насичену поетичну прозу, яка протистоїть історичним травмам і викриває крихкість людського життя». Проте нам цікаво подивитися на те, що відбувається в китайській сучасній літературі. Згідно з рейтингом британських букмекерів перше місце на Нобелівську премію посіла китайська письменниця Цань Сюе (残雪), яка вже шість років (з 2019 по 2024 рік включно) є в списку претендентів на Нобелівську премію з літератури. Особливо останні два роки (2023 і 2024) вона домінує в списку, посідаючи перше місце, і вважається фаворитом на отримання цієї нагороди. Її справжнє ім'я Ден Сяохуа (邓小华), вона народилася в 1953 році. Цань Сюе – представниця авангардної літератури, у літературних колах Заходу її вважають однією з найбільш креативних письменниць у китайській літературі з середини ХХ століття. Вона має низку літературних нагород. Перший твір «Мильні бульбашки в брудній воді» Цань Сюе

опублікувала в січні 1985 року. Її основні роботи: «Хатина на горі» 《山上的小屋》, «Вулиця Хуанні» 《黄泥街》, «Старі плаваючі хмари» 《苍老的浮云》, «Вулиця п'яти прянощів» 《五香街》, «Останній коханець» 《最后的情人》 тощо. Цань Сюе – письменниця, чії твори найбільше перекладаються та публікуються за кордоном. Українською мовою перекладів творів Цань Сюе немає.

1. Погляди письменниці на власну літературну творчість

Цань Сюе вважає, що кожен із читачів має власну думку, що таке «гарний текст» (美文). У всіх є різні темпераменти та різні естетичні смаки. У творах Цань Сюе можна побачити красу, це підтверджують постійні її читачі. Як зазначає сама письменниця, її твори просуваються до людської природи, а найвища сфера такої літератури – це стан чистої філософської поезії. Читання творів Цань Сюе – це наче важка робота в темряві, тим не менш під час важкої роботи кожний твір приносить певну духовну насолоду і радість від роздумів. До того ж, ця радість нікуди не зникає, це те, що запам'ятовується надовго. Цань Сюе є першим читачем своїх творів і пише і літературно-критичні статті.

Не багато письменників, які можуть писати прозу як вірші. Особливість творчої манери Цань Сюе саме в цьому. Для неї важливо зберегти у творі поетичну художню концепцію, високу філософічність, саме це приваблює її читачів, насамперед висококваліфікованих читачів, яким подобаються поетичні роздуми. Іноді її запитують, чому вона не пише вірші? Цань Сюе вважає, що їй дуже добре вдається писати оповідання, які поєднуються із поезією, вона використовує дивні оповіді, щоб ущільнити поезію, доторкнутися до найпотаємніших струн душі та перенести читача в захоплюючий світ. Незважаючи на те що оповідання короткі, читач має сильно сконцентрувати свою енергію, щоби подумати, відкласти книгу, заплосити очі та уявити образи. Твір – це рухлива річ, і лише через взаємодію письменника та читача можна потрапити в поетичний стан. Ключ до розуміння твору – читати з повною концентрацією, це – найкраще читання. Що ще важливіше, на думку письменниці, це мати ключ до серця читача. Читати Цань Сюе – нелегке завдання. Вона бажає іноді мати можливість увійти й залишитися в чистому духовному стані високої поезії. Вона завжди прагне досконалості в мистецтві, схильна ущілювати досвід виживання, жене його до крутої скелі, де можна зустріти смерть. Краєвиди там захоплюють дух.

2. Що таке великі твори, на думку Цань Сюе

Великі твори – це ті, які поза часом. Тобто скільки б століть твори великого письменника не переживали реінкарнацій, вони знову і знову інтерпретуються майбутніми поколіннями, викликають у них нові почуття. Такий письменник має в собі «божество», він трохи схожий на

пророка. За кількістю читачів цей вид творчості не можна виміряти просторовим розмахом певного періоду часу. Але читачі великих творів значно перевищують читачів популярних письменників. У людства є прихована довга ріка літературної історії, ця традиція складається з великих письменників, які описують суть явища. Історія літератури упродовж століть є дзеркалом духовних пошуків людства. Цань Сюе каже, що їй не подобається термін «великі китайські романи» (伟大的中国小说¹), який здається дріб'язковим. Якщо твір письменника може відобразити найглибшу та найуніверсальнішу сутність людини, то люди всіх рас визнають, що це великий твір. Для Цань Сюе регіональний характер твору не важливий, навіть якщо твір досягає глибокого рівня оцінювання. Письменники можуть спиратися на досвід регіону, але вони ніколи не мають тільки на ньому зупинитися. Їм потрібні більш глибокі та широкі пошуки. Ахіллесова п'ята китайських письменників (а сьогодні й американських письменників, вважає Цань Сюе) – це залишатися на поверхні досвіду. Через те, що вони надмірно шанують традиції власної нації, вони не можуть побачити дух або мати силу увійти в глибину духовної сфери. Через це твори залишаються на рівні так званого «реалізму національного досвіду» (民族经验写实), такі твори недовговічні, а їхня критична міцність також сумнівна. Великі твори інтроспективні та самокритичні. У зірковому списку Цань Сюе є такі письменники, як: Гомер, Данте, Мільтон, Шекспір, Сервантес, Гете, Кафка, Борхес, Кальвіно, Толстой, Гоголь, Достоевський тощо. У цьому списку головний напрямок – це творчість західних письменників із західними концепціями. Цань Сюе вважає, що джерело літератури саме на Заході, а в Китаї література ніколи не була плодом незалежного духа.

3. Погляди письменниці на сучасну літературу Китаю.

Китайській літературі не вистачає свідомого розуміння власної природи, не вистачає сили і вміння суперечити самій собі й повністю інтерпретувати це протиріччя. Традиційна література завжди була залежною і орієнтованою назовні (тобто залишалася на поверхні). Навіть такий великий твір, як «Сон у червоному теремі», на думку письменниці, сьогодні значною мірою застарів, оскільки не спонукає до роздумів над собою, а опис людського серця надто поверховий і не передбачає внутрішніх конфліктів, що є еквівалентно розмові про

¹ Традиційно великими китайськими романами вважають такі чотири твори:
《三国演义》 «Трицарство» («Тридержав'я»)
《水浒传》 «Річкове прибережжя»
《西游记》 «Подорож на Захід»
《红楼梦》 «Сон у червоному теремі»

дитячу літературу. Пан Лу Сюнь написав кілька чудових творів (усі «Дикі трави» та деякі «Нові оповідання»), але їх було надто мало, а культурне гноблення завадило письменнику розвинути власний геній. У цьому сенсі материкова література завжди переживає кризу, і твори, які досліджують глибину людської природи, далекі від формування тренду. На думку Цань Сюе, якщо китайські письменники не подолають власний національний нарцисизм (民族自恋情结), вони не зможуть продовжувати далі слідувати літературним ідеалам. Тому в материковому літературному світі багато письменників, коли їм виповнюється сорок років, починають деградувати. Вони або не можуть писати нові твори, або імітують чужі думки. Першопричина цього явища, на думку Цань Сюе, криється в ментальності національної зарозумілості (民族自大的心理). Китайська культура руйнує і отруєє китайського генія. Відсутність духу в китайській культурі призвела до неспроможності сучасної материкової літератури рости й розвиватися. Немає самоаналізу, немає самокритики. Письменники материка здебільшого або використовують мрії, щоби прикрасити свої твори, або використовують нігілізм, який пропагує стародавня культура, щоб вирішити конфлікти.

Література без духовного пошуку є псевдолітературою, тоді як література, яка описує поверхневі переживання, є поверхневою літературою. У Японії та в Німеччині не читають експериментальні оповідання. Розчарування блукає світом, як чорний привид. Проте Цань Сюе все ще вірить, що прихована ріка ніколи не перестає текти, навіть незважаючи на те що історія має злетити й падіння. У будь-яку епоху завжди знайдеться невелика група людей, які своєю тихою працею вливатимуть у річку нову життєву силу. Ідеал, який триває тисячоліттями, продовжує далі боротися з цим бурхливим, поверхневим і галасливим світом. Великі твори є цілком особистими. Людина може досягти свободи лише в дійсно особистому письмі. Якщо в момент написання не відкласти всі матеріальні тягарі і не провести чітку межу між різними матеріалами, натхнення не може злетіти. Ця діяльність спрямована на індивідуальну незалежність особистості. Зробити це особливо важко і вимагає мужності для письменника материкового Китаю. Письменник, як би він не писав, доки він має цікавість зрозуміти себе, має прагнення змінити себе та має відкритий розум, він обов'язково потрапить у глибоку сферу дослідження людини, як ніколи раніше в історії проінтерпретує давні суперечності, зберігаючи себе, впливаючи на читача, трансформуючи національний характер.

Роздуми Цань Сюе про літературну творчість та сучасний стан літератури в Китаї показує, на якому перехресті відбувається розвиток сучасної літератури, які проблеми постають перед китайським

письменником, у якому напрямку потрібно рухатися. Цань Сюе для себе відповіла на ці питання, а нам залишається вдумливо читати її тексти, робити переклади українською, що допоможе краще її розуміти і себе.

Література:

1. 诺奖热门作家残雪：人只能在真正个人化的写作中达到自由 [Популярна письменниця Нобелівської премії Цань Сюе: Люди можуть досягти свободи лише в справжньому особистому письмі]. [Електронний ресурс]. URL: https://www.sohu.com/a/724230638_120005162

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-442-2-17>

Дащенко Г. В.

ORCID: 0000-0003-3432-3679

кандидат філологічних наук, доцент,

Visiting Associate Research Fellow

Institute of Chinese Literature and Philosophy, Academia Sinica

м. Тайпей, Тайвань

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ ТАНСЬКОЇ ПОЕТЕСИ ЛІ Є (李冶, 732?–784)

Ключові слова: Лі Є, династія Тан, поезія, жанр *ши*, біографія.

Метою цієї розвідки є зібрати та упорядкувати фрагментовану інформацію щодо життя та творчості танської поетеси Лі Є (李冶, 732?–784), а також проаналізувати два її *ши*, що є яскравими прикладами поєднання традиційних образів із новими або рідковживаними художніми прийомами. Поетичний талант Лі Є високо поцінювали сучасники, коментатори та поети минулого, поставивши її ім'я поруч із Сюе Тао (薛濤, 768–832), Юй Сюаньцзі (魚玄機, 844–871) і Лю Цайчунь (劉采春, IX ст.) та назвавши їх «Чотирма великими поетесами династії Тан в жанрі *ши*» («唐代四大女詩人»).

Життя Лі Є (друге ім'я Цзілань 季蘭) припадає на період розквіту династії Тан. Вона була видатною поетаттю, даоською черницею, а також добре відомою поетесою, чий талант визнавали сучасники. Так, наприклад, відомий танський поет Лю Чанцінь (劉長卿, 709–785)